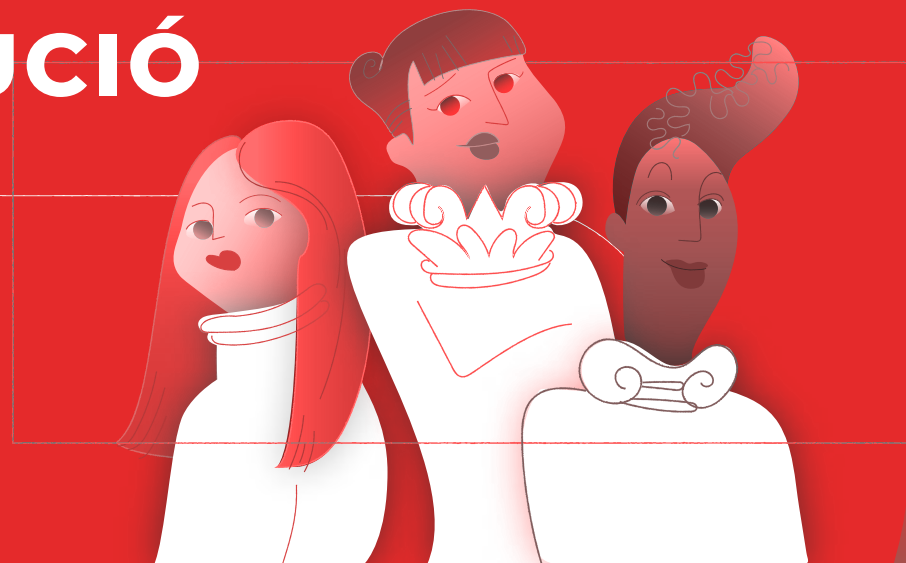

BARCELONA

4. L'IMPACTE FEMINISTA A LA INSTITUCIÓ

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

Las feministas enseñan otra vez el vídeo de los abortos

En que nadie dude sobre la veracidad de las intervenciones de las Llars Mundet

posibilidad de que el juez que atiende el caso lo excluyendo que todo fue una farsa publicitaria. Tras de la comisión pro aborto han decidido mostrar de nuevo el vídeo que demuestra lo que ocurrió

PEDACCIÓN

Las feministas decididas a que nadie dude sobre la veracidad de los abortos que el pasado sábado se practicados en las Llars Mundet, las mujeres que intervinieron en la comisión pro Aborto de Barcelona han decidido proyectar hoy el vídeo que los

documentarios filtrados de la Policía judicial esta mantenido siempre la juez consideraría filtrados los abortos no se resolvió que todo un esquema publicita-

cuero Saldarña, responsable del caso, afirmó ayer que era prácticamente imposible probar dichos hechos, y que no creía llegar a localizar ni los embriones ni el instrumento utilizado.

De no llegarse a comprobar nada, añadió el magistrado, se resolverá el pleito del caso.

Lo que está pasando

"Lo único que pretendemos con esta nueva proyección del vídeo es que quede constancia de que los abortos se realizaron, como exponente de lo que ocurre cada día a centenares de

En apoyo a esta acción y con el fin de exigir una ampliación de la ley de despenalización del aborto, un significativo número de partidos políticos y entidades ciudadanas (el nombre de los cuales no se ha hecho público anoche) convocan a una manifestación que parará el domingo 17 de noviembre de la plaza de la Universidad.

Asistencia inusual

La expectativa creada por los hechos ocurridos el pasado sábado en las Jornadas Feministas Estatales motivó ayer una inusual afluencia a las sesiones informativas que la comisión pro aborto realiza todos los jueves en los locales de la Federación de Asociaciones de Vecinos.

Alrededor de treinta mujeres fueron asesoradas sobre los procedimientos abortivos existentes en la actualidad y los precios que

El caso de Carmen Moreno se enreda

Barcelona. - A última hora de ayer la dirección del hospital municipal de la Esperanza mantenía la incógnita sobre si se había practicado la interrupción del embarazo que gesta desde hace veintuna semanas Carmen Moreno.

La mujer, vecina de Sabadell y madre de cuatro hijos, sabe que engendra un niño afectado por el síndrome de Down (mongolismo) y dado que éste es uno de los tres supuestos en que es posible abortar legalmente en España, ha optado por hacerlo.

El ingreso de Carmen Moreno en este centro se realizó ante la negativa de los facultativos de su zona a practicar la intervención.

Durante toda la jornada se practicaron a Carmen diversos análisis y exploraciones. Fuentes médicas del hospital de la Esperanza hicieron público su malestar por tener que realizar un aborto a

Carmen Moreno

Al dramatizar el caso, lamentan los médicos de Sabadell. Jesús Ferrer, por medio de una entrevista a Carmen Moreno que no se pudo, señalaron, con el síndrome de Down, están muy satisfechos.

"Los únicos cambios han sido su estado de ánimo. La junta de médicos que, durante la intervención de concilio, para que haya más posibilidades a practicar

Municipalització dels CPF

Fotografia extreta de Fils
Feministes

La legalització dels mètodes anticonceptius (1978) i la creació dels ajuntaments democràtics (1979) van ser dos fets històrics que van conduir, en aquests anys, a l'arribada d'un **reconeixement institucional en el marc dels centres de Planning**.

El **Centre de Planificació del Prat de Llobregat** -iniciativa de la Maruja i la Carmina- autogestionat a finals dels anys 70, rep un milió de pessetes a partir dels 80 per part de l'Ajuntament del Prat que els hi permet remunerar part del treball voluntari que havien estat fent i es comença a viure un procés de normalització i institucionalització del centre incorporant-se a la segona planta de l'ambulatori del carrer Girona, que més tard passarà a mans de la Generalitat de Catalunya.

Amb el procés de municipalitzar el primer centre de Planning, s'impulsa la creació d'una prova pilot a Barcelona -**Torre Llobeta**-, sent el **primer centre de planificació familiar municipal a Barcelona**. Això significa que les noves institucions democràtiques comencen a implicar-se en una iniciativa que havia estat organitzada i prota-

gonitzada per les dones, assumint les gestions i el control sobre els Centres Municipals de Planificació Familiar a la vegueria de Barcelona.

El centre Municipal de Planificació Familiar de Torre Llobeta es va inaugurar el 26 de març de 1979 a Nou Barris. El grup de dones de les diverses vocalies de Barcelona que, abans de les eleccions democràtiques, reclamaven als organismes oficials la seva implicació en la creació de centres subvencionats, veuen com a partir dels anys 80 aquestes demandes passen a ser objectius polítics d'aquests nous ajuntaments que s'estaven formant.

Es va crear una comissió mixta, formada per representants de les VD dels diferents barris de Barcelona, de l'Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears, del Grup d'Investigació i Treball Social, de DAIA i de la delegació de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona, per parlar i decidir sobre el funcionament del centre de planificació de Torre Llobeta.

Les treballadores de Torre Llobeta van participar activament en la creació de nous CMPF als

Elena Julià

**Estàvem allà per
acompanyar-les en un
procés de la seva vida,
fer-les actives o fer-les
partícipes de la cura
del seu propi cos, de
conèixer el seu propi
cos, de la importància
de la sexualitat
femenina, que tot això
són drets sexuals i
reproductius...**

diferents territoris de la vegueria de Barcelona, com a Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Castelldefels, Sant Cugat del Vallès, l'Hospitalet de Llobregat, Manresa i Ripollet i també van ajudar als centres que es van crear a Girona i Lleida. En aquests anys, doncs, es van creant els diversos centres mixtes de planificació familiar per arreu del territori.

Des dels anys 70 els grups de dones dels diversos barris, pobles i ciutats van treballar i lluitar per la creació d'aquests serveis amb una filosofia i perspectiva molt concreta, amb el procés de municipalització es comença a percebre com la institucionalització suposa algunes pèrdues de la vindicació feminista, centrant l'atenció en una pràctica mèdica tradicional enlloc de l'atenció integral a les dones que era el plantejament inicial. Tal com expressa l'Elena Julià: *"en els centres de planificació, obries les portes i les dones arribaven i elles eren les protagonistes. Allà tenien un espai per ser escoltades, perquè elles verbalitzessin el que necessitaven, el que sentien, que elles sentissin confiança, que tinguessin molt clar que el que explica-*

*ven allà es quedava allà. (...) Estàvem allà per acompanyar-les en un procés de la seva vida, fer-les actives o fer-les partícipes de la cura del seu propi cos, de conèixer el seu propi cos, de la importància de la sexualitat femenina, que tot això són drets sexuals i reproductius... fer-les entendre que havien de separar la sexualitat de la reproducció... va ser una lluita molt important del moviment feminista"*¹

L'any 1982, arran del sorgiment dels Centres de Planificació Familiar, es crea l'**Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears** (APF-CiB), una entitat no governamental interdisciplinària d'àmbit autonòmic, convertint-se en una entitat clau en el territori català per la defensa dels Drets Sexuals i Reproductius.

¹ Entrevista a l'Elena Julià

Aparició del VIH-SIDA

Fotografia extreta de Visit

Barcelona LGTBQ+

Les fundadores havien impulsat la seva autoorganització en l'àmbit municipal amb la creació dels primers centres de Planning autogestionats (a partir del 1977). Eren, majoritàriament, procedents dels moviments socials i polítics, de les lluites feministes per a la legalització del dret a l'avortament, a l'anticoncepció, a l'educació sexual i contra les violències masclistes. D'aquesta manera, les fundadores de l'associació portaven autorganitzant-se des de la dictadura, de manera clandestina, per garantir les necessitats bàsiques en la salut sexual i reproductiva.

També, aquests anys van estar marcats per l'arribada del **VIH-SIDA**, que va venir acompanyat d'una gran estigmatització i discriminació pel col·lectiu LGTBI. La construcció social de les epidèmies com a càstig davant d'una "culpa" és una constant en la història. L'estigma associat al VIH, o els estereotips negatius atribuïts per la societat a les persones amb VIH, deriva de la informació errònia o incompleta sobre què són el VIH i la sida, i la transmissió i la prevenció de la infecció. D'aquest moment, sorgeixen associacions que

van liderar la lluita contra l'estigma vinculat al VIH i la SIDA.

L'arribada del VIH-SIDA va tenir les seves repercussions, també, en els centres de planificació familiar de la vegueria de Barcelona: *"Va arribar el boom de la immigració als 80 i l'arribada del VIH-SIDA, que esto fue un antes y un después (...) Quan va arribar el SIDA ja va arribar tot el material d'un sol ús, clar això va ser un abans i un després (...) jo aquella època la recordo amb dolor."*² No només va significar un col·lapse en els centres de planificació familiar, també va interferir en la salut sexual de les dones que vivien amb el VIH, tal com expressa una participant del grup focal a Barcelona: *"Era un momento en el que el tema del aborto no se ofrecía a nadie, salvo si tenías el VIH, que era inmediatamente, no es que te lo ofrecieran, es que inmediatamente tenías que pasar por ahí. Entonces, de alguna manera, existía el control y el estigma y la discriminación asociada también, que se vertebra a través de todo el tema de los derechos sexuales."*³

A nivell legislatiu, l'any 1985 s'aconsegueix la

2 Entrevista a Montse Petit.

3 Intervenció de Maria Luisa García Berrocal al Grup focal de genealogia feminista a la vegueria de Barcelona realitzada a Ca la Dona

En aquest sentit, es creen les **primeres clíniques d'avortament a Barcelona** per donar cobertura a aquest servei des de l'àmbit privat ja que, tot i que la llei ho permetia en aquests 3 supòsits en cap cas era gratuït ni estava cobert per la sanitat pública a Catalunya. Així doncs, des dels seus inicis les professionals de les clíniques d'avortament van entomar la responsabilitat de formar-se fora del país per poder practicar els avortaments aquí i, a la vegada, van rebre els atacs dels grups antielecció i fonamentalistes, que han continuat amb total impunitat fins a l'actualitat.

Les comissions a favor del dret a l'avortament i gran part de les organitzacions feministes rebutgen el projecte del govern considerant-lo limitat, al mantenir la seva consideració penal excepte en tres supòsits i no garantir la seva realització en la xarxa sanitària pública ni de forma gratuïta. Per aquest motiu, les dones arreu de l'estat s'organitzen per protestar sobre aquesta despenalització i evidenciar la limitació que suposa pels drets de les dones.

despenalització de l'avortament -en 3 supòsits: per perill de salut física, per deformacions del fetus o per delictes de violació- a través de la llei orgànica 9/1985, després dels esforços i les lluites constants del moviment feminista català liderades per la Comissió del Dret a l'Avortament, DAIA, Coordinadora Feminista, Vocalia de Dones i l'Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears, entre d'altres.

Avortament clandestí durant
les Jornades a Llars Mundet
Font: Barcelona: Miralles, DL
1985. Associació Centre
d'Estudis i Documentació de la
Comunicació (CEDOC) de la
UAB

En unes trobades del moviment feminista de l'any 81, 82 vam decidir fer un salt endavant, preparar-nos per fer avortaments i desafiar d'alguna manera la norma i la justícia.

És a l'any 1985 quan es celebren les **Jornades Estatals pel Dret a l'avortament a Llars Mundet** (Barcelona) per continuar reivindicant el dret a l'avortament lliure i gratuït. En aquestes jornades, enmig de les ponències i les xerrades, algunes participants de la Comissió pro-avortament de Barcelona, Madrid, Galícia, Andalusia i Cantàbria es van reunir a una sala i amb l'ajuda de dues ginecòlogues es van dur a terme **dos avortaments clandestins**. Aquest acte va significar una protesta col·lectiva, deixant clar el descontent i la disconformitat amb la despenalització de l'avortament en tres supòsits.

Aquesta notícia es va fer pública i va tenir un ressò important a la premsa. Alhora, les participants de la jornada van aconseguir recollir unes 3.000 signatures autoinculpant-se en un acte de responsabilitzar-se col·lectivament dels dos avortaments realitzats a les Llars Mundet, fet que va permetre la inexistència d'implicacions legals a cap dona.

Aquestes jornades van aconseguir mostrar una consistència i consciència col·lectiva respecte

els drets sexuals i reproductius: *“En unes trobades del moviment feminista de l'any 81, 82 vam decidir fer un salt endavant, preparar-nos per fer avortaments i desafiar d'alguna manera la norma i la justícia. En aquest sentit, els dos primers avortaments que vam fer com a moviment feminista van ser al 85 a les Llars Mundet dins de les jornades estatals i després en diverses ciutats de l'estat espanyol vam començar la campanya de “nosaltres fem avortaments.”*“

L'assoliment dels drets de les dones al llarg de la història ha estat el resultat d'una lluita constant de moltes dones del territori, les seves organitzacions -formals i informals- i les seves reivindicacions. D'aquesta manera, els diversos grups de dones feministes vinculades als centres de planificació, a les vocalies de dones dels diferents barris de Barcelona, a les associacions veïnals i

4 Entrevista a Neus Moreno en el documental: *La lluita feminista pel dret a l'avortament lliure i gratuït*. En, Això va passar aquí. Betevé.

altres organitzacions, començaven a reivindicar la creació de recursos de protecció per a les dones maltractades.

En aquesta mateixa línia, l'ajuntament de Barcelona obre, l'any 1986, la primera casa d'acollida per a dones maltractades, que es gestionada pel **Grup Alba**, fins l'any 2004, on queda a mans del consistori, sent un projecte pioner a Catalunya que permetia acollir a les dones i a les filles i fills en una casa, on també, rebien atenció i suport social, legal i psicològic per afrontar situacions de violència masclista.

A Barcelona, des de l'any 1982, s'havia creat l'**Equip d'Atenció a la Dona (EAD)**⁵, en col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona. Aquest equip era multidisciplinari -advocades, psicòlogues, treballadores socials- i atenia a les dones en situació de violències masclistes, avaluava cada cas i dirigia tot el procés d'entrada i sortida de la casa d'acollida.

⁵ Servei que anteriorment havia estat anomenat: Centre d'Informació i Urgències per a Dones (CIUD).

El moviment feminista organitzat va conquerir l'espai de Ca la Dona, on l'any 1987 es va albergar la **Comissió contra les Agressions a les Dones de la Coordinadora Feminista de Catalunya**, amb dones com **Dolors Cruells**, entre d'altres, que van pressionar a les institucions per obrir recursos específics.

Pel que fa altres parts del territori, ciutats com l'Hospitalet i Badalona, també, van crear serveis i espais per l'assessorament i l'acompanyament a les dones en situació de violències masclistes. L'Ajuntament d'Hospitalet va crear, en col·laboració amb les entitats de dones i vocalies dels centres d'atenció a les dones, el **Centre d'Atenció i Informació a la Dona -CAID-** (1986) i a Badalona es crea el **Servei d'Atenció a la Dona -SAD-** (1988). Aquests centres/serveis van ser pioners en el que han estat i són els serveis públics d'atenció a les dones (**SIAD o PIAD**) a gairebé tots els municipis i comarques del territori català.

L'assoliment de **Ca la Dona** va ser un esdeveniment clau en la història del moviment feminista a la vegueria de Barcelona, un espai que va sim-

bolitzar la consolidació de l'autoorganització de les dones i la creació d'un lloc físic on es poguessin articular les diverses lluites feministes. El camí cap a la creació de Ca la Dona va començar amb les **Primeres Jornades Catalanes de la Dona** el 1976. En aquestes jornades es va fer evident la necessitat d'un espai compartit on les diferents entitats, grups i col·lectius de dones poguessin coordinar-se i treballar conjuntament per avançar en els drets de les dones i visibilitzar les seves reivindicacions. Després d'aquestes jornades, les activistes feministes van començar a pressionar les institucions públiques, especialment l'Ajuntament de Barcelona, per aconseguir un local on poguessin reunir-se de manera estable. Tot i la seva insistència, les negociacions amb l'Ajuntament es van allargar durant més d'una dècada sense èxits immediats. Davant la falta de resposta per part de les institucions, les feministes van decidir ocupar un local abandonat al barri del Poble Sec, durant 11 dies. Aquesta ocupació va tenir una gran repercussió mediàtica i va fer evident, tant a la ciutadania

com a les autoritats, la força i determinació del moviment feminista de Barcelona. Per tant, després de la visibilitat aconseguida amb l'ocupació, el 1988 es va produir un punt d'inflexió. L'Ajuntament de Barcelona finalment va aprovar una subvenció per permetre que les dones comptessin amb un espai propi, que es trobava a la Gran Via.

Aquesta dinàmica per part de les institucions d'assumir responsabilitats i demandes feministes en la vegueria de Barcelona, veu el seu impacte, també, en un procés de politització. Aquests últims anys es crea l'**Institut Català de la Dona**⁶, com a organisme del Govern de la Generalitat de Catalunya encarregat de dissenyar, impulsar, coordinar i avaluar les polítiques per l'equitat de gènere. L'ICD, anys més tard, crearà el Consell Nacional de les Dones de Catalunya com a òrgan col·legiat de participació que integra les diverses entitats que treballen en programes en favor de la igualtat i la promoció de les dones en el territori català.

---

⁶ Llei 11/1989

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio   📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

